

BARANYA

Ismét bemutatunk egy térséget, ahol komoly erőfeszítéseket tesz az erdészszakma mindazért, hogy valamennyien, a természettel gazdálkodók közösen keressék a változásokkal járó átmeneti nehézségekből kivezető utat. A magyar erdők jövőjét alighanem alapvetően az fogja meghatározni, hogy el tudjuk-e hitetni a sok ezer új erdőtulajdonossal, hogy legjobban akkor jár, ha szakszerűen kezeli új tulajdonát. S hogy ezt elérjük, kinek-kinek a maga területén kell a felvilágosítást elkezdni vagy folytatni, mint ahogy Baranyában is teszik.

Baranyában, az erdőgazdaságnál

Öröm számunkra, hogy lehetőségünk van a Baranyában dolgozó mérnökök gondolatairól beszámolni. Más munkahelyeken – az erdőfelügyelőségtől a természetvédelemig, az erdőrendezéstől, a vadászattól a gazdálkodásig – más nézőpontból, más érdekeket képviselve látják az erdőt, de mégis egymást segítve, egymást tisztelően tartva dolgoznak a baranyai erdők érdekében.

1. Gazdálkodási jellemzők

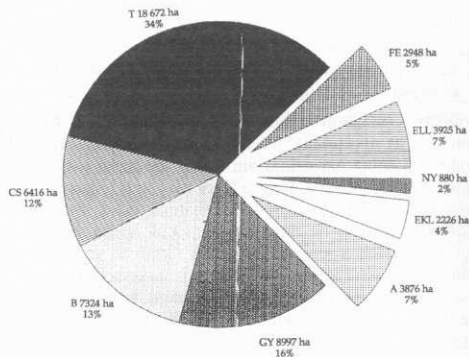
A Mecseki EFAG a „II. Dél-dunántúli Erdőgazdasági Tájcsoport”-ban a 29–33 erdőgazdasági tájakban lévő állami erdőterületen végzi gazdálkodási tevékenységét.

A geológiai viszonyokban uralkodó alapkőzetek a jura-kori mészkő, a perm homokkő, a lösz és a folyami öntéshomok. A klímára alapvetően a mediterrán hatás a jellemző.

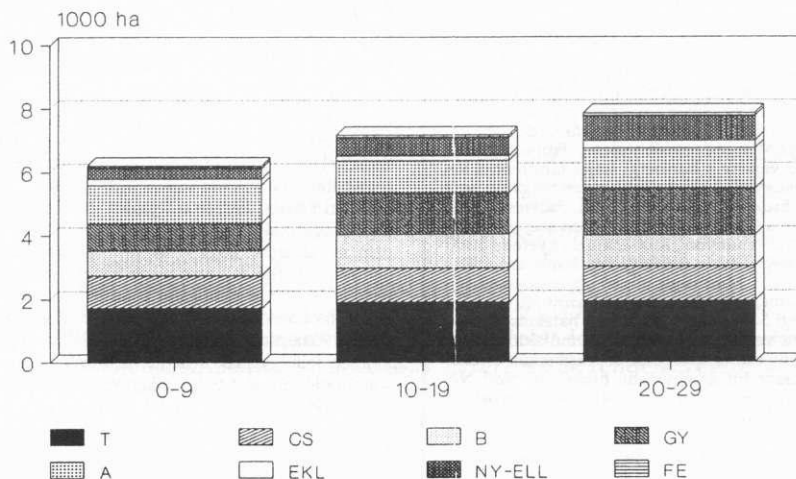
A genetikai talajtípusok között megtaláljuk a váztalajokat, a barna és fekete rendzinát, az állományviszonyok szempontjából meghatározó szerepet azonban a barnaföld és az agyagbemosódásos barna erdőtalaj tölti be.

A természetes erdőtípusok közül a pangó víz borította kőrises éger láperdőtől a molyhos tölgy-virágos kőrös karszt-bokorerdőig az erdőtípusok széles skálája megtalálható.

Fafajok megoszlása
Mecseki EFAG

30 éven belül vágásérett állományok
Mecseki EFAG

E változó flórában, heterogén erdőtüpusok és adott állományviszonyok mellett kell a természetszerű erdőgazdálkodás kritériumait teljesíteni.

2. Az erdőgazdaság szervezete

A gazdálkodást 10 üzem (9 erdészeti, 1 fafeldolgozó) és a központ végzi. Az erdészeti területe: 4800-8700 ha. Az erdészkerületek nagysága: 350-700 ha.

A gazdálkodás legfontosabb célja az erdővagyon tartamosságának biztosítása, értékének növelése a gazdálkodás eredményessége mellett.

3. A legfontosabb gazdálkodási adatok

Árbevételünk: 1 116 000 000 Ft.

A teljes terület: 61 200 ha, ebből erdő 57 300 ha.

Az erdők megoszlása elsődleges rendeltetés szerint:

- fatermesztés	50 500	ha
- védelem	4 100	ha
- egyéb	2 700	ha

Élőfakészlet 14 000 000 m³

Évi növedék 426 000 m³

Baranya erdősültsége 26 %

3.1. Erdőművelés

Erdőfelújításra 165-170 millió Ft-ot fordítunk.

Csemetekertjeink területe 90 ha.

Ez a terület 10 millió db kiültethető csemete termelését teszi lehetővé.

Erdőfelújítás éves területe 650-700 ha

Erdősítés ápolása évente 7500-8000 ha

Tisztítás 800-1000 ha

3.2. Fakitermelés

Árbevétel: 600-620 millió Ft.

A kiemelt éves nettó fatömeg: 270 000 m³.

Gazdálkodási gyakorlatunkban a legfőbb célkitűzés az értékes véghasználati tölgy-, bükkállományok fatömegének tartalékolása. Így ebben az évben is a lehetőséghez képest a tölgy 80%-át, a bükk 75%-át termeltük ki. A véghasználatlaltal érintett terület 530 ha.

Tarvágás 364 ha-on folyt.

Az összes fakitermelésből a véghasználat, előhasználat aránya: 64%-36%.

3.3. Fafeldolgozás

Árbevétele: 320 millió Ft.

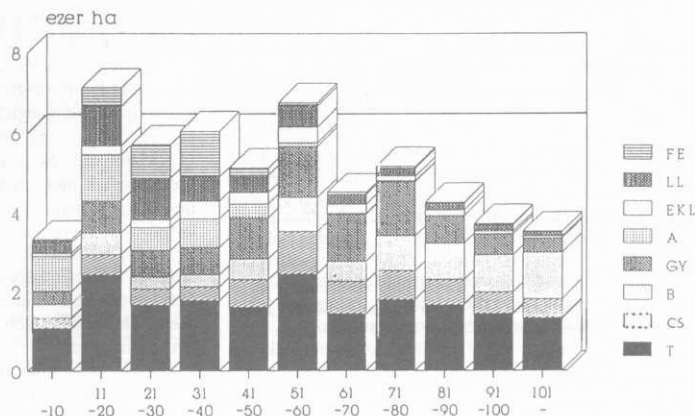
36 000 m³ alapanyag feldolgozását végezzük(tük).

3.4. Vadászat

Árbevétele: 80 millió Ft.

Éves szinten mintegy 1950-2200 db nagyvad kilövését teljesítjük.

Korosztályok területe
Mecseki EFAG

3.5. Beruházás

Az előző évekhez képest a beruházási tevékenység aktív értéke jelentősen növekedett. Várható nagysága 80-85 millió Ft.

3.6. Létszám

Az előre meghatározott ütemben csökken. Jelenleg 1250 fő.

4. Átalakulás előtti szervezeti változások

- Kivált és önálló vállalként most gazdasági társaságként működik volt fűrészüzemünk Hosszúhetényben.

- Műszaki erdészeti és gazdasági többségi tulajdonával részvénytársasággá alakult, a szabad üzem- és irodaterületeket bérbe adtuk.

- A szigetvári bútortüzemünk értékesítése megtörtént.

- A sádsi erdészeti, sádsi és szigetvári erdészeti kerület kialakításra.

- A vajszlói erdészeti kerület kivettük és önálló elszámoló egységként működik a vajszlói fűrészüzem.

- A bolyi fagyártmány-üzem bérbeadás.

5. Gondjaink

- Az erdősítések átadása, műszaki átvételek elhúzóda.

- A folyamatban lévő erdőfelújítási kötelezettségünk várhatóan nem javul (aszálykár, tűzkár).

- A kedvezőtlen külpiaci hatások (olasz líra, svéd korona stb.) szinte valamennyi választékunkat érintették. Árbevétel-kiesésünk van.

- Átalakulásunk elhúzóda.

- Belső ellenőrzésünk működése.

- Talán gyorsabban reagálhatnánk környezetünk változásaira, még kezdeményezőbbek lehetnénk.

6. Örömeink

- A PRO SILVA magyarországi csoport elnöke vezérigazgató-helyettesünk dr. Papp Tivadar.

- Sikeresen megtartottuk az első erdőgazda tanfolyamot - melynek már előkészítjük a folytatását - a magán erdőtulajdonosok részére. A saját oktatási anyag mellé az FM Er-

dészeti Hivatal kiadásában megjelent „Mit kell tudnunk az erdőgazdálkodásról” című hasznos ismertetőt is átadtuk.

– Kialakult egy biztos vállalkozói gárda mind a fakitermelésben, mind az erdőművelésben. Ma már 65–70%-ban ők végzik az ágazatokban a munkát. Ezáltal költségeink csökkentek.

– A költségzáralkodásban jelentős eredményt értünk el a makkvetés technológiával, melynek gépe a Bodor-féle makkvető erdőgazdaságunk szabadalma.

– Kapcsolataink rendezettek mind a megyében, mind az országban, mind külföldön.

– Megalkottuk utasításainkat az erdőgazdálkodástól a vadászattól és a fahasználattól a selejtczésig. Ez lehetővé tette a munka minőségének javítását, a rendet, a fegyelmezett, tudatos munkavégzést, a következetes számonkérést.

– A hosszú éveken keresztül végzett következetes, jelentős vadkilövés kezdeti eredményei már mutatkoznak.

– A megyében a legmegbízhatóbb adósként tartanak számmon.

7. Feladataink

– Az általunk meghatározott ütemben és mértékben folytatni az ipar leválasztását. A vajszlói fűrészüzem kft.-vé tör-

tendő alakítása, majd a kft. üzletrészeinek 49%-ban történő privatizálása. Fagyártmányüzemünk bérbeadása, illetve egy műszakra való áttérésének megszervezésére.

– Karbantartó műhelyeink szerepének újragondolása, illetve esetenként a létszámcsoökkentés végrehajtása.

– Az erdőművelésben és a fakitermelésben dolgozók nagyobb részének átcsoportosítása vállalkozóvá.

– Felesleges eszközeink, készleteink felszabadítása.

– Üzleti etikánk javítása, hiszen bizonyos dolgokat nem azért teszünk meg, mert az hasznos nekünk, hanem azért, mert azt – a magunk és mások normái szerint – helyesnek tartjuk.

– A vállalkozások sikerét a vezetés színvonala határozza meg. A vezetői képességek fejlesztése nélkülözhetetlen. Folytatnunk kell a már megkezdett munkát (új tartalmú, feladatú, arculatú kerületvezető erdész, vezető gárda) a szakmai tréningeket!

Fontos, hogy a kerületvezető erdészek az erdő gazdáivá váljanak. Európa másolása helyett saját képességeinkben kell hinni!

Káldy József

Erdőgazda-tanfolyam Pécs

A kárpótlási folyamatok során sokan válnak erdőtulajdonossá. Az erdőről, méginkább az erdőgazdálkodásról hiányosak az ismereteik, és igénylik a segítséget, a szakmai támogatást. Ennek teremtette meg szervezeti kereteit a Mecseki Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság. Erdőgazdaságunk felajánlotta segítségét az új erdőtulajdonosoknak abból az elvből kiindulva, hogy a tulajdonváltást az erdő lehetőleg ne szenvedje meg, és szakértelmét, mint szellemi tőkét, egy új piacon értékesítse. Erdőgazda-tanfolyamot szerveztünk, amelynek három napja alatt az alábbi célok elérése érdekében délelőtti órákban előadásokat tartottunk, délután erdei gyakorlati bemutatókkal egészítettük ki az elhangzottakat. Az előadásokat az erdőfelügyelőség, az erdőrendezés és az erdőgazdaság munkatársai tartották.

Az Erdőgazda-tanfolyam célja:

- az erdőtulajdonosok ismerjék meg az erdőgazdálkodás jogi környezetét;
- teljes képet kapjanak a hatósági eljárásokról;
- ismerjék meg az erdőtervet, a tartamos erdőgazdálkodás elvét;

- alapvető tájékozottságot szerezzenek az erdőről, az erdőfelújításról és telepítésről, az állománynevelésről;
- ismerjék meg a fahasználati beavatkozásokat;
- átfogó képet kapjanak az erdei faválasztékokról, falkereskedelemről;
- kapjanak tájékoztatást a vadgazdálkodásról, az erdei vadkárról és annak megelőzési módszereiről;
- ügyeik intézése során igazodjanak el az erdészeti környezetben.

Az előadásokat a vártól is nagyobb érdeklődés kísérte. Természetesen a legtöbb kérdés a pályázathoz támogatásokkal, a területek jogállásának tisztázása érdekében végezhető ügymenettel kapcsolatban merült fel. A hallgatók sok kérdést fogalmaztak meg a telepítések és felújítások fajmegválasztásával, a vágáskor, a vághatóság meghatározásával,

az üzemtervvel kapcsolatban. A kereskedelmi és értékesítési lehetőségekkel kapcsolatban sokan tettek fel kérdéseket.

Természetesen a felvetett kérdésekből a tanulságokat le szűrve a következő tanfolyamunkra még alaposabban készíthetünk fel, hiszen az igényekből látható, hogy lesz folytatás.

A tanfolyam résztvevői befejezésül egyedi oklevelet kaptak, amely igazolta részvételüket.

A tanfolyam résztvevői: Szász Zoltán (Szabadszentkirály), Farkas Dezső (Técsény), Pfister Béla (Szalattak), Novák Péterné (Komló), Lőrincz Károly (Kisszentmárton), Dicső Nándor (Alsómocsolád), Papp Lajos (Alsómocsolád), Gál Ferenc (Pécs), Farkas Dezső (Keszű), Kovács László (Pécs), Galbáts András (Pécs), Tolnai József (Pécs), Kungl Jánosné (Pécs), Kajos Gyula (Pécs), Vas Ferenc (Pécs), Doszpod Jenő (Kozármisleny), Tóth Tibor (Pécs), Wesz Károly (Pécs), Sztangovszky Imre (Komló), Niedling Csaba (Pécs), Hoffer József (Huszt), Biswum Sándor (Csebeny), Hárságyi Balázs (Pécs), Kertai János (Darány), Piszter János (Alsómocsolád), Nagyné dr. Bakó Irén (Pécs) és Strohn Csaba (Szeged).

Az erdőgazdaság hosszabb távú együttműködést felajánlott, amely lehet eseti tanácsadás, vagy akár hosszú távú kezelési szerződés is. A kialakított mérnök-óradijakat és a hosszabb távú, terület szerint fizetendő átalányárakat a résztvevők kedvezőnek ítélték.

A tanfolyam legfontosabb eredményének tekinthetjük, hogy az új erdőtulajdonosok és az erdész szakemberek felvették a kapcsolatot, aminck bizonyára az erdők is hasznát látják.

A tanfolyamot természetesen felhasználtuk egyesületünk népszerűsítésére is, felajánlva, hogy szívesen teremtünk fórumot számukra is helyi csoportunk keretei között. Néhány résztvevőtől már mint új tagtársunktól köszönhattunk el.

Szönyi János

TURÓS LÁSZLÓ

Mennyi nagyvad (volt) van Magyarországon?

A kérdés tanulmányozásakor minden természetszerető és vadászembert elfog egyfajta izgalom. Én is úgy voltam vele, mintha az Állami Pénzverde aránykészséletté venném számba, s követném változását. Mert ez is arany, az is „arany”, s az idők folyamán történelmi és politikai-gazdasági viharokkal, katasztrófákkal összefüggően változott. Hol elvitték, hol elherdálták. Szerencsére mindig akadt néhány derék ember, akinek volt bátorsága, s hite előlről kezdeni, menteni a menthető.

Így lett a magyar nagyvadból ismételtelen felbecsülhetetlen értékű nemzeti kincs.

Mivel minden értékhalmoz egyfajta dömpingje értékcsökkenéshez vezet (az első alumíniumgyűrű értékesebb volt az aránynál), úgy gondolom, érdemes eldönteni, hol a határ, ahol ez bekövetkezik.

Mind többen és többen kívánunk és szeretnénk eredményesen vadászni. Ez a törekvés természetesen nem kifogásolható. Jelenleg erre lehetőség is van, de intő jeleket mutat fel a társadalom, a természet, s vele párhuzamosan a gazdaság is. Legtöbb vadfajunk, pontosabban valamennyi nagyvadunk túlszaporodott, s intenzíven fogyasztja környezetét. Vagyis egyik dédelgetett nemzeti kincsünk felfalja a másik nemzeti kincsünket, az erdőt. Mert ez utóbbi is büszkeségünk. Európa komoly értékehez tartozik, hisz a New York Times tájékoztatása és az ERTI vizsgálódása szerint Magyarország erdei a megközelítően 78%-os egészségi állapotokkal Európában az élen állnak. (Megj.: pl. a cseh erdők 29%-osak.)

Az iparosodás, az urbanizációs ártalmak nem csökkennek. Ezeket befolyásolni sokkal nehezebb, mint egy gazdálkodó ágazatban tudományos ismeretekre támaszkodva korlátokat szabni, civilizált normákat előírni, s betartani.

Jelen cikkemnek nem célja a válaszadás. Ezt későbbi cikkekben szívesen megkísérlem, s egyben minden természet, vadászatot szerető embert, olvasóim közül kérek is erre. Most csak arra vállalkoztam, hogy sok-sok év vadászati credenciáját feldolgozva, valamennyire egzakttá állapotot tudjak bemutatni kevés találgatással, főként számításokkal. Kutatómunkámban az utóbbi másfél évszázaddal foglalkoztam, de a lehetőség és terjedelem miatt csak a legizgalmasabb negyed évszázad változó állapotát mutatom be.

A fő vezérfonalat nem a rendkívül szubjektív vadlétszámbecslés, hanem elsősorban az éves lelovás adta.

A lelovásához hozzáadom az ellullást, s az exportra befogott, s értékesített élővadat is. Így rendelkezésemre állt az éves állománycsökkenés. Jól tudom, hogy a valóság ennél több, mert minden ellullást lehetetlen számba venni és nem bizonyítható az orrvadászok által illegálisan elejtett vad darabszáma sem. – Egy azonban bizonyos, amit elejtéskor számba vettünk, bejelentettünk (bevallottunk), az megvolt.

Statistikai anyagunk létszámbecslésnél mindig tavaszi adat (február 28.), amely legtöbb nagyvadunknál a vadászati szezon végét jelenti. Ezután közel fél évig az őz és vaddisznó kivételével intenzív vadászat nincs. Ekkor megnő a létszám mintegy 30%-kal, igaz nő az eltartóképeség is a vegetáció beindulásával, s a mezőgazdasági kultúrák felszerelésével.

A számítás metodikája

Minden vadfajnál a szaporodásbiológiából indultam ki. Pl. szarvas esetében – amely a legizgalmasabb számunkra – a kutatás azt igazolta, hogy a szaporodási együthetést az ivarérett női állományra vonatkoztatva 0,9-nek, az egész női állományra vonatkoztatva 0,7-nek, a teljes állományra vonatkoztatva 0,35-nek fogadjuk el 1:1 ivarány esetében (Páll Endre: A gímszarvas és vadászata, 1985.).

A számítás alapját az éves lelovések adták. Elfogadva azt a gazdálkodási elvet, hogy a vadgazda optimális létszámnál az éves szaporulatnak megfelelő darabszámot lövi le szintentartáshoz, ha az ivarány 1:1. – Így a tavaszi állomány valószínűsíthető darabszáma = lelovás/35 x 100. Ezt ugyan módosítani kellene az ivarány-változással, amely a tárgyalt időszakban kiadott statisztikákból jól számítható, de megpróbálva olyan kis eltérést adott, hogy a grafikonon nem is lehetett érzékelni. Ezt a módszert alkalmaztam szarvas és däm esetében. Muflonnál a kutatások igazolta 30 db-os szaporulatot vettem 100 db-os állományánál. Így az állománykímélő szakasz (háború utáni 10-15 év) kivételével megfelelő eredményt kaptam.

Vaddisznóval természetesen mások a körülmények. Itt normális esetben 1:1 ivarány mellett ellés előtt egy 100 db-os állomány 215 db-ra nő a vadászszeszonra. A szinten tartást 115 db lelovással érjük el (Páll Endre, 1982). Tehát a lelovásból számított állomány = lelovás / 115 x 100. A kapott eredmény meglepően hasonlít a becsléshez.

Őz esetében minden okoskodással csödébe jutottam. Az a véleményem, hogy az ország jelentős nagyvaddal (őz, szarvas, muflon, däm, vaddisznó) rendelkező vadgazdái (tisztelőt az alföldi apróvadasknak) nem veszik komolyan az őzrel való gazdálkodást. Pedig az őz a jövő nagyvadja. Ezért az őznél kénytelen voltam a becslést elfogadni, amelyet a magam véleménye szerint legjobbnak tartok.

Így a Magyar Köztársaság területén az alábbi mennyiségű nagyvaddal kell számolnunk:

gímszarvas	99 000	db
őz	277 000	db
vaddisznó	37 000	db
däm	19 000	db
muflon	7 000	db

Megítélésem szerint a *kulmináció* az 1989-90-es években volt. Ezután az őz kivételével valamennyi nagyvaddal visszaesés következett be, s az emelkedő lelovás a állományt fogyasztotta. A következő évek drasztikus visszaesést fogtak mutatni!

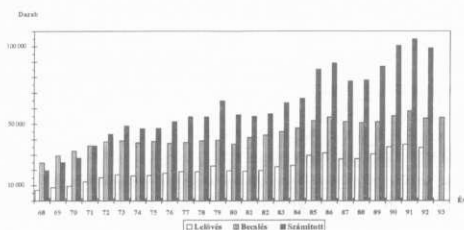
A legutóbbi 3 év számított állományadatai:

	Szarvas	Däm	Őz	Muflon	Vaddisznó
1990.	100 685	13 020	236 239	8 502	40 583
1991.	104 997	17 728	246 793	8 034	38 059
1992.	99 000	19 374	241 036	7 537	37 300

A grafikonon ábrázolt fáziskésés az alkalmazott metodika miatt van!

Megközelítően ennyi vadunk van, de mekkora élőhellyel rendelkezünk?

Szarvaslétszám alakulása Magyarországon az elmúlt 25 évben

A Magyar Köztársaság területe: 9 303 614 ha, ebből:

– erdő	1 668 658	ha
– mezőgazdasági terület	6 367 094	ha
– összesen	8 035 752	ha

Vadászatra nem alkalmas 1 267 862 ha.

Emlékeztetőül leírom az eddig használatos, bár vitatott vadeltartó képességet (vitatott, mesterséges, de megközelítően jó!).

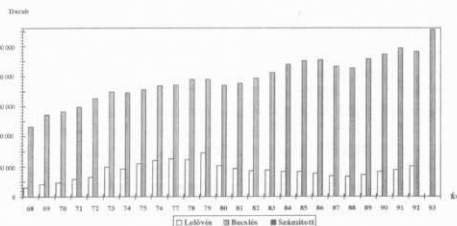
Európában használatos, a legszigorúbb ugyan, annak ellenére, hogy az élőhely itt a legjobb a lomboserdők magas aránya miatt. De ez a szarvas Európában testre és agancsra nézve is a legnagyobb, tehát többet fogyaszt élőhelyéből is.

Ezek szerint nagyvadból 75 ha-on egy szarvas, 50 ha-on egy däm, 30 ha-on egy muflon, 15 ha-on egy őz (a régi szerint 20 ha volt őznél) és 15 ha-on egy vaddisznó tartható. Egy vaddal már terhelt területet más vaddal igénybevenni nem lehet! Az apróvad-normákkal nem terhelem tisztelt Olvasóimat, de kérem, számoljanak! Mire elég a magyar föld...?

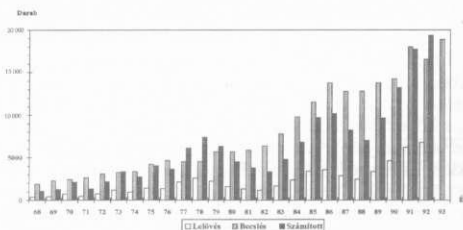
Hol él a magyar nagyvad zöme? A legintenzívebben környezetfogyasztó nagyvadunk a gímszarvas (pl. az ország 40%-án átvonulóban él, 16%-ban megengedett létszámban, s „csak” 44%-ban fordul elő olyan mennyiségben, amely lázba hoz egy egész társadalmat). Igaz, itt a legjobb a populáció, de az élőhely is. Itt zsúfolódik össze a csodaszarvas színe-java. Mennyiségénél fogva jelentékeny kárt okoz a mezőgazdaságnak és szinte jóvátehetetlen kárt az erdőgazdálkodásban. De ez nem az ő hibája. Ez olyan állapot, amelyet hagyunk létrejönni.

A túlszaporodás emésztí a környezetet, degradálja a populációt.

Őzlétszám alakulása Magyarországon az elmúlt 25 évben

Dámlétszám alakulása Magyarországon az elmúlt 25 évben

Mit tettünk a helyes létszám kialakításához?

Idézek a Vadgazdálkodási Tanács határozataiból:

1963. okt. 3. – „Nagyvadállományunkban szarvasból 15%-kal több van az eltartható mennyiségnél.” – Ekkor a létszám 17 000 db volt, a beszámolóval a V. Tanács egyetértett.

1965. máj. 7. – „Valamennyi nagyvadas vadászterületen 2–4 év alatt el kell érni a fenntarthatóan megszabott állományt.”

1968. jún. 28. – „Öt év alatt el kell érni, hogy a felszaporodott szarvasállomány a fenntartható 16 000-re csökkenjen.” (1968 tavaszi létszám 24 885 db volt.)

1969. máj. 8. – „Szarvasállományunk 29 620 db, a fenntarthatót 18 000 db-ban kell megszabni.”

1970. máj. 25. – „Vadgazdálkodásunk távlati fejlesztését a Tanács jóváhagyta, amelyben a fenntartható szarvasállományt 19 500 db-ban szabta meg.” (Ekkor a becslött állomány 32 600 db volt.)

Az 1972. évi határozat szerint a jövőben távlati terv alapján szarvasból 19 500 db-ot, däméből 3400 db-ot, őzből 107 000 db-ot, muflonból 3800 db-ot, vaddisznóból 7000 db-ot tekintünk üdvözlőfőnek.

A vadgazdálkodási üzemtervek szerint a természetes vadeltartó képesség alapján 22 000 db-os szarvasállományt lehet fenntartani. A gazdálkodók ökonómiai okokból még 12 000 db-ot vállaltak kiegészítő takarmányozással, s ehhez jön a zárttéri 3000 db. Így a jelenlegi elfogadott szarvas fenntarthatósága 37 000 db körül lehet. Lehet ezt még fokozni...? Lehet hát, mert őznél 1980-ban a fejlesztési program 240 000 db-ot irányzott elő.

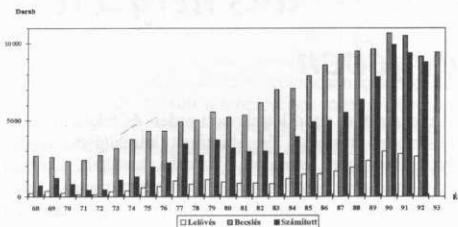
(Eszembe jutott Bonaparte Napoleon Elbáról való szöke! A korabeli sajtó így kommentálta: 1. nap – „A korzikai hiéna megszökött Elbáról.” 2. nap – „A korzikai farkas partraszállt...” 3. nap – „Bonaparte tábornok Párizs felé tart.” 4. nap – „Felséges császáruunk a palotában van.”)

Ahogy a gazdálkodási-politikai kényszer diktálja, emeljük a tétet. Igen, de ezt a természet nem tudja, s segíteni csak az ember tud, aki az egyensúlyt megbontotta, most valamennyire állítsa is helyre, mert az önszabályozás nem elég! Sok a vad, de nem mindenütt, ahogy ez az előző sorokból kivüláglik.

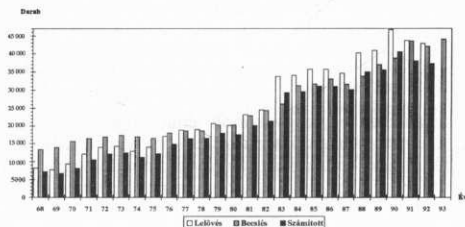
A károkozás kivételével mivel járt még a túlszűfolttság? Aki egy populáció dinamikájával foglalkoznak, ismerik azt a tényt, hogy ha a populáció sűrűsége jelentősen eltér a kívánatosól, feszültségek keletkeznek az állományban, s belép az önszabályozás.

Hogyan éltük meg ezt az elmúlt évtizedben?

**Mufionlétszám alakulása Magyarországon
az elmúlt 25 évben**

**Vaddisznólétszám alakulása Magyarországon
az elmúlt 25 évben**

a/ Nőtt a kivándorlás. Olyan helyen is megjelent a szarvas, vaddisznó, dóm, ahol eddig nem volt.

b/ Már néhány helyen jelentkezett a testsúly és trófea tömegének csökkenése is (Kaszó, Gyulaj).

Hogy ez miért nem egyetemleges, jelzi ez az élőhely végtelen nagy tartálékát, s ezen felül a tarraágott fiatalos vadeltartó képessége természetesen nagyobb, mint a vele egykorú lécsé.

c/ Egyre több a tüdőfégesség, az orr-garatbagócs-fertőzőség, valamint a tejsavmérgezés, mivel a nagyvad kivonul az erdőből a biztonságosabb mezőgazdaságba, s ott „bezábal”.

A többi lényeges faktor, mint a szaporodáscsökkenés és a növekvő elhullás, ez ideig kórosan nem jelentkezett. Tehát gyengül a populáció! Döntésre kényszerülünk, fordulópont előtt állunk.

Az elmúlt 150 évben háromszor is követelt ilyen tőlünk az élet. Igaz, ellenkező előjellel. A szabadságharc és két

világháború utáni állapot megpróbálta a vadásztársadalmat, de tisztelet a nagy elődöknek. Megmentették a kincset.

Míg ők a Mégis mozog a föld Jenő Kálmánja sírfeliratának szomorú optimizmusával dolgoztak: „Volt. Nincs. Lesz.”, nekünk nem a nincssel, hanem a bőséggel kell megküzdenünk. Ez pedig mennyivel könnyebb. Felvillan előttem apám paraszti bölcsessége, mely szerint „a vantól nem kell megijedni.”

Felelősségünk iszonyatosan nagy, mert kiemelt természeti értékkel kell gazdálkodni, s az állományszabályozás törvényeit golyóval, vérről, szenvedéssel írják. Nehéz örökség ez, úgy megoltni tömegével a természet egyik legszebb alkotását, hogy a lelkiismeretünk nyugodt maradjon.

Szeretném, ha a cikk nyomán – amelynek tényfeltárás volt a célja – felserkenne a megoldást kereső állampolgárok „kefeszűrő újlata”, s célba érjünk.

Nagyon kérek minden élő természetért aggódó embert, hogy segítse a megoldást, s különösen kérem azok véleményét, akiket korlátoznak az ismeretek.

**KELLEMES ÜNNEPEKET
S EREDMÉNYES
BOLDOG ÚJÉVET
KÍVÁNUNK
KEDVES
PARTNEREINKNEK!**

DUNAKER KFT.

A természetszerű erdőgazdálkodás helyzete Baranya megyében

Napjainkban egyre gyakoribb téma különböző fórumokon a természetszerű erdőgazdálkodás – és nem véletlenül.

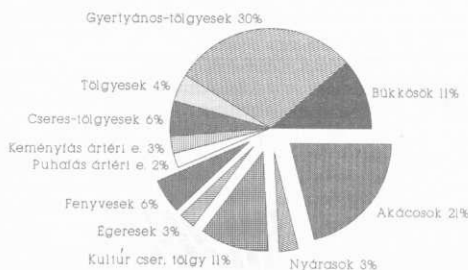
Erdeknek – a lakossági érdeklődés homlokterébe kerülésén túl – egy sor olyan követelménynek kell megfelelnie, amelyre csak az adott termőhelynek megfelelő, a természetszerű erdőállapotot leginkább megközelítő, biológiailag stabil erdő képes.

Hazánkban, de Európában sincs már olyan erdő, amelyik az ember rontó-javító szándékú beavatkozásától mentes lenne. Ezért is elengedhetetlen feladatunk, hogy lehetőségeink szerint legalább a természetszerű állapothoz közeli körülményeket hozzunk létre erdeinkben.

Baranya megye erdősültsége kedvezőbb az országos átlagnál. Több mint felét természetszerű erdőállományok borítják, de a termőhelyi adottságok ennél jóval többre adnának lehetőséget. Az arány javítása erősen összetett szakmai feladat, amelyre a jövőben az eddigieknél nagyobb gondot kell fordítanunk, pl.:

- már meglévő monokultúrák átalakításával,
- új erdők létesítésénél az őshonos fajok mind nagyobb mérvű visszaállításával.

1. ábra
Természetszerű erdők
Kultúrerdők

A kultúrerdőnek nevezett, többnyire elegyetlen faállományok közül – mint azt az 1. ábra is mutatja – az akácállományok képviselik a legnagyobb területi arányt. Sík vidéken főként a kocsányos tölgyesek, domb- és hegyvidéken pedig a kocsánytalan tölgyesek, illetve cseresek helyét foglalják el. Fafajcserés átalakításuk a megfelelő technológia és a magas átalakítási költségek miatt – főként a géppel nem járható terepviszonyok esetében – napjainkban szinte megoldhatatlan.

Az erdőtelepítések során létesített cser- és tölgyállományok gyakran elegyetlenek. A megfelelő elegyfajok bevitelével ezeket a monokultúrákat többségükben még utólagosan is elegyes állományokká lehetne alakítani, de a jelen erdőművelési gondok mellett ennek lehetőségei erősen behatárolódtak.

A mesterséges úton létrehozott erdei- és feketefenyvesek a különböző biotikus és abiotikus károsítások hatására egészségileg igen leromlott állapotba kerültek. Lomblegyes állományaik jóval stabilabbnak bizonyulnak a károsításokkal szemben, ugyanakkor a lombos fajok talajjavító szerepe sem elhanyagolható.

A megye erdőültetvényeinek 3–3%-át kitevő égeresek, illetve nyárasok közül a 60-as években telepített nemes nyárasok okozzák a legtöbb gondot. A gyakran nem kellő körülményekkel végzett nyártelepítések eredményezik a termőhelyre érzékeny nemes nyárasok sorozatos pusztulását, a 80–100 m³/ha véghasználati fatömeget produkáló rontott erdőket.

A fentiekben vázolt gondok intő példaként kell hogy szolgáljanak a jövő erdőlétesítő tevékenységünk során annál is inkább, mert a telepítésre szánt földterületek várható ugrásszerű növekedésével erdőlétesítési feladataink többszörösére fognak emelkedni.

Ahhoz, hogy a jövőben biológiailag stabil, a termőhelynek leginkább megfelelő természetszerű erdőket tudjunk létrehozni, gyakran kell visszatekintnünk a múlt gyakorlatához, alkalmazva annak bevált módszereit és okulva hibáiból. Az erdővel szemben támasztott követelmények, az erdő sokrétű igénybevétele óhatatlanul maga után vonja szemléletváltozásunk szükségességét, az erdészszakma újszólván minden fázisának újraértékelését.

Néhány ezek közül:

– Az erdőtervek megújítása során fokozatosan vissza kell térni a termőhely-, illetve a faállományviszonyok változásait szem előtt tartó, szakmailag kézben tartható nagyságú erdőrészekhez.

Az erdőtervi előírásokat szakmai ajánlásnak és nem teljesítési kötelezettségnek tekintjük. Ajánlásnak, amelyen – a helyszíni állapottal való összevetés után – elgondolkodunk, ha kell vitába szállunk, de eredménye az kell legyen, hogy az erdő érdekében a kellő időben, mértékben és gyakorissággal avatkozunk be. Sajnos gyakran megtörténik, hogy a gazdálkodó azért sorol be egy-egy nevelővágást, mert az erdőterv előírja, meg sem győződve annak szükségességéről.

Az erdőtervek megújítása során a terepen dolgozó tervező szakember és a gazdálkodó együttműködésére van szükség. (Előfordult, hogy az erdész nem is tudott róla, hogy a kerületben megújítás folyik.)

Az eddigieknél nagyobb súlyt kell helyezni az erdőtervi tárgyalásokra. Az erdőterv 10 évre megszabja az erdőgazdálkodás kereteit, ezért részletekbe menő egyeztetést igényel, mert az utólagosan felfedezett problémák megoldása sok bonyodalommal jár.

– Szakmai látókörünk tágitásához elengedhetetlen fontosságúak a különböző erdőnevelést célzó tapasztalatcserék, tervező, gazdálkodó, felügyelő szakemberek részvételével, amely rendezvényekből nem szabad kihagyni az erdővel kapcsolatban álló más szakmák képviselőit sem.

– A természetserű erdők kialakításának fontos tényezője a felújítógások eddigénél szélesebb körben való alkalmazása, a természetes felújítások előterbe helyezése. A vég-használatot követő mesterséges erdősítés hátrányai közismertek: a csemeték kiemelése, szállítása, tárolásával, magával az erdősítési folyamattal kapcsolatos szakmai hiányosságokat az aszályos időjárás különösen kidomborította.

Csemeteültetés helyett a lehetőségek szerint szorgalmazni kell a makkvetéseket, melyek a csemeteültetéssel járó negatívumokat többségükben kiküszöbölják és a természetes körülményekhez is lényegesen közelebb állnak. Gyengéje a makktermések – főként időjárás okozta – rapszódikussága és a vetéseket érő különböző károsítások, melyek azonban kellő hűtőkapacitással, magtermő plantázatok létesítésével, a vetőmag vegyszerezésével, illetve a vetések fokozott őrzésével nagyrészt kiküszöbölhetők.

A gyakorlatban jól bevált makkvetési technológiát indított el évekként ezélt a Mecseki EFAG sellyei erdészete, amely az ország más területein is terjedve bizonyítja létjogosultságát.

– A természetes felújítások fokozásának az időjárás viszontagságain kívüli másik nagy gátló tényezője a túlszaporodott vadlétszám.

Sok a vad ... kevés a vad. Igen sok vita forrása napjainkban. Attól függ, ki honnan közelíti meg a témát. Számunkra csak egyféle megközelítés lehetséges: az erdő oldaláról. Innen vizsgálva a kérdést, egyértelműen sok. Az erdőben, elsősorban az erdősítésekben az erdei nagyvad károsítása régóta túlnő az erdő tűrőképességén, helyenként és időnként katasztrofális mértékű.

Hogy mi lenne a megfelelő mérce? A kerítés nélkül felnevelhető erdő. Ennek elbírálásához pedig nem szükséges a matematikai képlet, a tudományos elemzés, mert a kerületvezető erdész a jó gazda potosságával pillanatok alatt választ tud adni a kérdésre. Az éveken át rendszeresen visszarágott T-, B-csemeték idővel elborkosodnak, felső, megkínzott hajtásaik elszáradnak. A főfafajok védelmében az erdőművelőnek két választása van:

– Óvatos ápolással az elegyfajok védelmében próbálja fokozatosan felhozni a célállományt. A gyorsan növő mellékfajok állandó visszavágása, nyakalása pénz- és időigényes feladat, amely állandó odafigyelést igényel. És ha a vad mégis kárt tesz a főfafajban, a szakembert gyakran éri olyan vád, hogy nem a vad, hanem az ápolatlanság miatt semmisült meg a célállomány.

– Erdőtelen belenyúlás, a kísérő fajok radikális visszazsírítása esetén a kibontott főfafaj fokozottan van kitéve a vad károsításának.

Az erdőrésztelenbe való gyakori visszatérést korábban a fizikai munkaerő hiánya is nehezítette.

A fenti okok miatt sok fiatalos főleg az 5. éves felújítógát és az első tisztítás közötti időszakban elgyertyánosodott, elcsereedett, amelynek veszélye jelenleg is fennáll.

– A természetserű erdők nevelésének szakmai feladata nem állhat meg a termőhelynek megfelelő, lehetőleg őshonos fajok kiválasztásánál. Gondos, körültekintő munkát jelent az ápolási feladatok elvégzése után a nevelővágások szakszerű végrehajtása is. Nevelővágások során kell kialakítani a természetserű erdők állomány szerkezetét, biztosítani a vágásérettségi korra a természetes újulat megtelepedésének lehetőségeit.

Már szó volt a nagy erdőrésztelenek kialakításának helytelen gyakorlatáról. Csak akkor részleteket szabad létrehozni, melyeken belül a szakmai feladatok irányíthatók.

Az eddigieknél nagyobb gondot kell fordítani a nevelővágások évközi ütemes végzésére. A korábbi években a tervteljesítések miatt év végére halmozódott nevelővágásokban gyakran érződött az idővel való versenytűzés, a minőséget nélkülöző kivetelezés.

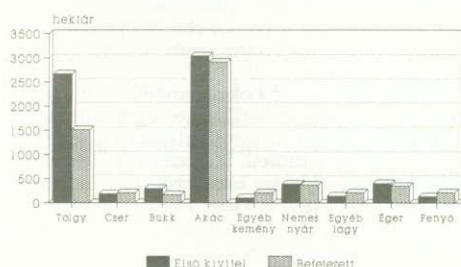
Az éves fakitermelési tervek összeállításánál – alapos vágásbejárások után – figyelembe kell venni a kerületvezető szakembereknek a sürgősségi sorrendre tett javaslatát. Az erdőtervi előírások sablonos kimásolását még az elegyetlen ültetvénytervek esetében is jó kerülni.

Nevelővágásokból, felújítógásokból számítani kell a nehéz gépeket, a hosszúfában való közelítést, amely a talaj tönkretételén túl rengeteg kéregszerűlést okoz.

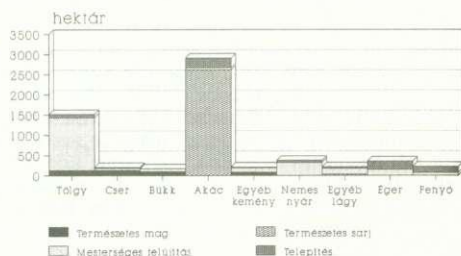
– Az utolsó növedéfközpontú gyérítést már úgy, célszerű végézni, hogy az megfelelően a természetes felújítógát első bontó fázisának.

A felújítógátak türelmet, kitartó szakmai odafigyelést igényelnek. Sajnos az eddigi tapasztalatok nem ezt igazolják. A megbontott állományok – ha azok a következő években nem produkáltak számottevő újulatot – gyakran letermelésre kerültek, ami mesterséges erdősítés követett. A természetes újulat hiányában megbontott állományok más része elgyomosodott, így a szórványos makktermésekből származó és a vad által is meghagyott jelentéktelen mennyiségű makk sem tudott csemetétvé fejlődni.

2. ábra
Erdősítések területei
1988-1993

3. ábra
Befejezett erdősítések
1988-1993

Az ilyen természetes újjáulást nem biztosító megbontott állományoknak az utóbbi két évben beinduló fokozatos alátelítettségével remélhetően kezdetét vette a felújítógázások irányában történő kedvező elmozdulás. Ehhez persze jóval többre van szükség. Például a meglévő természetes újjáulást az eddiginél fokozottabb megbecsülésére. Végvágások során a nem megfelelően irányított döntés, a kíméletlen közelítés, a sérült újjáulást visszavágásának elmaradása még mindig jelen lévő szakmai hiba.

Az ábrákból kitűnik a felsorolt hibák és megoldatlan problémák következményei, ugyanakkor észrevehető a ter-

mészetes felújítások kiterjesztésének, a természetközeli erdőgazdálkodásnak lehetőségei is.

Tennivalónk tehát bőven akad.

Sok múlik a jobbra törekvő, változtatást igénylő szándékunkon. Meg kell tanulnunk természeti értékeinket jobban megbecsülni, akár napi érdekeink hátterébe szorítása árán is.

A fentiekben csak néhány gondolatot elevenítettem fel azon sok közül, amelyek együttesen szükségesek ahhoz, hogy eredeink és velük együtt mi is a lehető legjobban tudjunk megfelelni a jelen és a jövő kihívásainak.

REGŐS ISTVÁN

Orfűi kaland

Az 1945. év nyarán a mecseki erdőkben már tevékenykedtek az erdészek a befejezett háború sokféle káros következményének nyomozását hatása ellenére. Kizöldültek a hegyoldalak. Errefelé az erdőben nem voltak lövészárkok, apró betonerődítések (géppuska-fésszelkel stratégiai csomópontokban), s az erdő élete a maga örök törvényszerűségeit. A táj a legboldogabb békeévek képére emlékeztetett...

B. János „védkertületi erdész” most már mind gyakrabban járt az erdő. Beidegződött rutinnal figyelt mindenre, hallotta a legkisebb neszt, észrevette az útvonalon történő apró változásokat is. A frissen letört ágaskákát, a legújabb madárfésszelket, a virágzó cserjéket, a vadjárás útjait, a friss lábnyomokat, a súlyos szélöntéseket. Többnyire nem a kiapósított ösvényeken, a szekérvágta földutakon járt, hanem a ritkás szálerdőn átvágva rövidítette le a programot. Így jobbra-balra is messzebbre látott, menet közben arra törekedett, hogy semmi se kerülje el a figyelmét, ami fontos lehet a szolgálat teljesítése folyamán.

Egyszer csak váratlan kép tárult elő. Egy hajdani karszt-tölcsér bennőt mélyén – amelyhez hasonló szerkezet a Mecsekben sok volt, s minden pontosan csak a kerületben élő erdész ismerhette – egy rejtett földkúnyhót pillantott meg. Alig hitte a szemének. Hiszen ő minden talpalatnyi területét jól ismerte a reábizott erdőkben, s ezt mégis „valaki” az ő (illetékes) tudta nélkül „építette”, valószínűleg az alatt az 1-2 hét alatt, amikor ott vonult át a front és amikor ő is csak ritkán és az erdészlakhoz közelebb eső helyekig merészkedett ki. Most arra gondolt, hogy olyan hír is elterjedt a környéken, hogy a visszavonuló német hadseregből le-lemaradózó csoportok bevetették magukat az erdőbe azzal a szándékkal, hogy „itt várják ki a helyi harcok végét”, esetleg partizán-tevékenységet is vállaljanak, ha arra szükség vagy lehetőség volna. Óvatosságból megállt egy rejtett helyen (sűrű fák és bokrok mögött), és várt, hátha valaki mutatkozik a kúnyhó körül. Hosszú negyedórát után nekibátorodott és a kúnyhó mögé lopózkodva közelebről folytatta a megfigyelést és hallgatóságot. Ismét eltelt vagy félóra, de sehonnan semmi neszt. Most már ösztönösen megérezte, hogy senki sincs a környéken. Ezután fokozott óvatossággal, kúszva közelítette meg a hátsó ablakot és bekukucskált a résen. Bent félhomály volt, de annyit megállapított, hogy nincs benn senki. Most már bement az ajtón át a kúnyhóba. Ott berendezett helyiséget talált, heverővel, asztallal, paddal, de volt ott tűz-

hely és aprított fa is. Semmi egyéb. Mégis mintha nemrég járt volna itt valaki...

Csaknem „hangosan gondolkodott” tovább. Hogy lehet „ilyesmi” az ő védkertületében... És erről ő csak így, csak most szerzett tudomást... Lehetett vagy két hónapja a kúnyhó a „jelekből ítélve”... Benézett a „sparhéd”-be. Még hamu is volt benne („no csak!”)... Ez a hamu még langyos volt, tehát 24 órán belül „valaki” járhatott itt. Hm! Mitévő legyen? A fantáziája működni kezdett. Fegyvereit hónapokkal előbb be kellett szolgáltatni a katonai hatóságoknak. Aki itt bujkál, annak bizonyára van fegyvere is. Talán egy veszedelmes SS-tag, aki a környéki sváb lakosságra is számít vagy már támaszkodik is... Valamit tenni kellene, de mit? Gyorsan hazamegy és bejelenti az asszonyának, hogy az erdőtisztítás és a láposi vadászsház tetőjavításának sürgőssége miatt be kell mennie Pécsre az erdőgondnokságra. Ez hét kilométer.

Így is tett, s közben átvágott az éppen útjába eső, fokozatos felújítás alatt álló öreg erdőn, hogy megrövidítse a városba jutást. A szíve – de még ebben a lelkiállapotban is a gondos erdőgazda szív – erősen dobogott. Így most is észrevette, hogy a 21/b erdőrészt, vágásra érett kocánytalan tölgyesben kitűnő, sűrű, 3 éves természetes újjáulást van és be lehet fejezni a felújítógázást, mert kiválóan sikerült, nem szabad tovább magára hagyni... Közben, zaklatott gyakorlatla alatt, arra is gondolt, hogy milyen jó lenne ezeket a jó fekvésű, kitűnő erdőket hozzáférhetőbbé tenni, ennek az enyhe lejtésű földmunka a makadámításával (akkor most akár biciklivel is egy-kettőre eljuthatna Pécsre), majd bekötni Zobák-pusztán át a Mecsek gerincén vezetett árpádtetői kövesúthoz. Ezzel a gondnokság erdeinek nagyobb része feltárta volna a belterjesebb erdőgazdálkodásra, s egyben az Orfű-Bános-Tekeres rendkívüli szépségű környéke is híres lehetne...

A. István éppen a gondnoksági irodában volt s gépelte a kiadandó intézkedési tervet. B. János izgatottan számolt be a kúnyhóról, némileg túlozva a helyzetet s a veszélyt... A gondnok gyorsan határozott. Telefonált az ideiglenes városi rendőrséghez (amely akkor katonákból szervezett fegyveres őrség volt). Elmondta az esetet B. János aggódó szavait idézve és fegyvereket kért. Azt tervezte, hogy ők hárman (B. Jánossal, a szomszédos kerületvezetővel együtt) lesbe állnak és elfogják a kúnyhóban megbújt, feltehetően ellen-

séges személyt... Nem lesz ez így jó – mondta az őrsparancsnok –, hanem jöjjenek ide lovas fogattal (a közeli utcában volt az őrs), kapnak fegyvert s én is magukkal tartok, kézigráttal felszerelve s egyik emberemet is elvisszük magunkkal, most egyenesen kimegyünk az erdei helyszínre.

Igy is történt, s most már négyen (és a kocsis) kihajtottak a hegyekbe. Sebesen haladtak a földutakon a békés szalárdobban, és a kunyhótól 100 méterre, de még látótávolságnyra, a fák között figyelőállásba helyezkedtek.

Egy órai feszült várakozás után türelmetlenné váltak. Az őrsparancsnok kiadta a jelszót: kúszva megközelítjük a helyet négy irányból körbefogva, és adott jelre megrohanjuk a kunyhót!... Ezután már rejtőzve a kunyhó közelébe értek... A tűzhely füstcsövén alig észrevehető páras füstszerű levegő szállt felfelé... Az őrsparancsnok leadott egy figyelmeztető lövést és várt... Semmi életjel... Erre közelebb kúszott és odakiáltott:

– Ember jöjjön ki, körül van véve, lássuk ki magat!...

Válasz nem érkezett... Újabb hangos felszólítás:

– Ha nem jön ki, ellenségnek tekintjük és megrohanjuk a kunyhót és életveszélybe kerül!

Semmi válasz.

Most az őrsparancsnok füstbombát vetett elő, begyújtotta

és a karsztöltesér mélyén megbúvó kunyhó közelébe dobta, ahol az felrobbanva sűrű, kellemetlen szagú füsttel árasztotta el a közvetlen környéket, amiből még a két katona, a gondnok és az erdész is kapott ízelítőt... Ezután vártak még vagy negyedóraig s amikor már alig maradt valami a szétoszló füstből, egy hangos „csatakiáltással” és kézben tartott fegyverekkel megrohamozták a kunyhót... Elsőnek az őrsparancsnok ért oda és óriási erővel kirántotta az ajtószárnyat...

Ebben a pillanatban 50 méternyi távolságban a hátuk mögött megszólalt egy erőteljes hang (K. Ferenc, a szomszédos védkerületi erdész volt ott, akit a nagy sietésben elfelejtettek idehívni).

– Az Isten szerelmére, mit csinálnak itt maguk?! Hisz nincs itt senki... ez az én menedékhelyem volt a front idején!...

Dühös elnémulás a „támadó sorokban”... és leforrázott elvörösödések következtek, majd hangos nevetésáradat...

– De Feri, a mindenségit – kiáltott B. János. – Hiszen ez az én kerülemem, s nem is szólál nekem!

– Nem tudalak értesíteni – válaszolt K. Feri –, hogy ezt közös állomáshelyünknek szántam, mivel ilyen jó rejtékhely nálam nincs.

MAGYARORSZÁG legnagyobb fakeskedő, fafeldolgozó cége, az

ERDÉRT

PÁLYÁZATOT HIRDET

Bátyonyterenyén lévő 19. sz. kereskedelmi-termelési egységéhez

IGAZGATÓI

állás betöltésére.

Az egység 15 000 m³ éves kapacitású lombos és fenyő feldolgozó üzem, amely belföldi és exportértékesítést végez.

Követelmény:

Előnyt jelent:

felsőfokú szakirányú végzettség.

– vezetői gyakorlat,

– fakeskedelmi ismeret,

– nyelvismeret.

A gyáregység eredményes működtetésére vonatkozó terv benyújtásával kell pályázni. Ennek kidolgozásához a szükséges adatokat az ERDÉRT Rt. központja rendelkezésére bocsátja.

A pályázathoz mellékelni kell a részletes szakmai önéletrajzt.

A pályázat beadásának határideje: 1993. december 31.

Az állás betöltésének tervezett időpontja: 1994. február 1.

További információ kérhető: ERDÉRT Rt. (Budapest, V., Akadémia u. 1–3.)

Humánpolitikai és Irányítási Osztály

Pohlne Herpay Zsuzsanna osztályvezető

Telefon: 112–2892